Participatie
Rijk-Regiopakket
gemeenten Sluis en Terneuzen

Voorwaarden Adviesgroep

voor het

Rijk-Regiopakket Sluis-Terneuzen

17 december 2025

Voorwoord

Voor u ligt het eindrapport van de Adviesgroep Rijk-Regiopakket Sluis-Terneuzen. De afgelopen maanden spraken wij, een diverse groep inwoners, ondernemers, raadsleden, dorpsraadleden namens de omliggende dorpen Biervliet, Hoek en Hoofdplaat en vertegenwoordigers van maatschappelijk organisaties, over de voorwaarden voor de mogelijke komst van grote energieprojecten naar onze regio. Een diversiteit aan leeftijden, achtergronden en woonplaatsen zorgde voor open gesprekken waarin persoonlijke ervaringen, zorgen en overtuigingen werden gedeeld.

Veel deelnemers begonnen het traject met duidelijke verwachtingen: dat de verschillen in standpunten groot zouden zijn, of dat bepaalde discussies scherp zouden worden. In de praktijk bleek juist de bereidheid om naar elkaar te luisteren groot. Mensen die dicht bij een mogelijke locatie wonen en mensen die er verder vanaf staan, luisterden naar elkaar. Die open houding leverde waardevolle nieuwe inzichten op. Tegelijkertijd werd in de gesprekken voelbaar hoe ongelijk de gevolgen van de energieprojecten kunnen uitpakken. Voor sommigen gaat het over een abstract toekomstbeeld, voor anderen over hun huis, hun bedrijf en hun dagelijks leven.

Als Adviesgroep hebben we ook ervaren hoe complex en onzeker dit traject nog is. Veel informatie die nodig is om goede afwegingen te maken, ontbreekt. Er is nog geen definitieve bouwer, verschillende ontwerpvarianten zijn mogelijk en visualisaties die de impact concreet maken, zijn nog niet beschikbaar. Daardoor bespraken we vaak situaties die we ons nauwelijks kunnen voorstellen. De tijd voor dit traject, vijf bijeenkomsten, was bovendien beperkt in verhouding tot de omvang van de opgave. Daarom moeten we opnieuw bijeenkomen als de voorkeurslocatie Mosselbanken/Paulinapolder blijkt te zijn. Zodat we kunnen meedenken over het inpassingsplan. We kunnen dan de voorwaarden aanscherpen op basis van veel meer informatie.

In onze gesprekken hebben we steeds geprobeerd het algemeen belang te verbinden met de belangen van de mensen die het meest worden geraakt. De komst van kerncentrales en eventuele andere grootschalige projecten raakt de hele regio, maar de zwaarste lasten liggen bij bewoners en ondernemers in de directe omgeving. Hun positie vereist oprechte betrokkenheid van bestuurders en uitvoerders: aanwezig zijn, luisteren, meedenken en ruimhartig handelen. Dat geldt ook voor schade en overlast tijdens de bouw, waar snelle en eerlijke afhandeling vanzelfsprekend moet zijn.

Daarnaast merkten we dat veel voorwaarden die wij belangrijk vinden, raken aan wettelijke taken van de overheid. Toch hebben we ervoor gekozen deze expliciet te benoemen, om te benadrukken dat deze zaken voor ons heel belangrijk zijn en niet mogen wegvallen in de omvang van dit proces. Het Rijk-Regiopakket moet een versterking zijn van wat wettelijk al verplicht is. Één plus.

We spraken ook over de financiële middelen die het Rijk beschikbaar stelt als compensatie. Die middelen zijn nodig om de negatieve gevolgen te verzachten en om investeringen mogelijk te maken die de leefbaarheid en toekomst van Zeeuws-Vlaanderen versterken. Maar de energieprojecten mogen niet worden gepresenteerd als dé oplossing voor bredere regionale vraagstukken. We vinden wel dat investeringen vooral moeten landen in de regio waar de gevolgen het grootst zijn: 80% in Zeeuws-Vlaanderen en het directe grensgebied, 20% in de bredere regio.
Ook vraagt een deel van de maatregelen om voorfinanciering, omdat zij al vóór de bouw moeten worden uitgevoerd, bijvoorbeeld voor groene buffers, zorg, onderwijs en leefbaarheid. Uitwerking van deze investeringen moet gebeuren met kennis en kunde van en uit de streek, dus geen adviesbureaus uit de verre Randstad, maar door lokale, kundige mensen hierbij te betrekken met respect voor lokale geschiedenis en cultuur.

De gesprekken maakten duidelijk hoe belangrijk lokale kennis is. Mensen hier zijn diep verbonden met hun grond, hun geschiedenis, hun tradities. Dit is geen industrieel gebied, maar een landbouwgebied, met een eigen dynamiek en gevoeligheden. Bestuurders in Den Haag moeten zich daarvan bewust zijn. Vertrouwen is kwetsbaar, zoals eerdere ervaringen – bijvoorbeeld met de marinierskazerne – hebben laten zien. Daarom vragen wij om oprechte betrokkenheid: wees aanwezig, luister, kijk rond, en verdiep u in wat er speelt.

Dit rapport is geen eindpunt, maar een vertrekpunt. De voorwaarden die wij formuleren, moeten ook worden overgedragen aan de bouwers en dienen als basis voor een zorgvuldig, rechtvaardig en toekomstgericht proces. Dat proces vraagt om openheid en betrokkenheid van het Rijk en de uitvoerende partijen, waarbij bewoners, ondernemers, lokale overheden en andere direct betrokkenen tijdig, helder en volledig worden geïnformeerd en meegenomen in de verdere uitwerking van het inpassingsplan. Alleen zo kunnen besluiten tot stand komen die recht doen aan de mensen, de regio en de generaties die na ons komen.

Adviesgroep Rijk-Regiopakket Sluis-Terneuzen

Partici
Rijk-Regi
gemeenten Slui
WEL

Inhoud

Hoofdstuk		Pagina
1	**Aanleiding**	6
2	**Werkwijze Adviesgroep**	9
3	**Onderzoekslocatie: Mosselbanken/Paulinapolder**	10
4	**Fasering van compensatie en investeringen**	12
5	**De voorwaarden**	18
	Thema 1: Veiligheid en gezondheid	18
	Thema 2: Bouwruimte en logistiek	20
	Thema 3: Klimaat, energie en duurzaamheid	22
	Thema 4: Landschap, natuur en recreatie	24
	Thema 5: Communicatie en draagvlak	26
	Thema 6: Bouwactiviteiten	28
	Thema 7: Eigenaarschap	30
	Thema 8: Huisvesting, leefbaarheid, wonen en werkgelegenheid	32
	Thema 9: Onderwijs, kennis en economische ontwikkeling	34
	Thema 10: Compensatie en investeringen	38
6	**Verantwoording**	41
	Bijlage 1 - Fasen Voorwaarden	44

1 Aanleiding

Het Rijk onderzoekt op dit moment welke locatie het meest geschikt is voor de bouw van twee nieuwe kerncentrales. Terneuzen is een van de plaatsen die daarbij nadrukkelijk wordt overwogen. Daarnaast wil het Rijk Zeeuws-Vlaanderen aansluiten op het 380 kV-hoogspanningsnet via een nieuwe verbinding en een nieuw hoogspanningsstation. Ook hiervoor geldt Terneuzen als mogelijke vestigingsplaats. Ook onderzoekt het Rijk een mogelijke locatie voor aanlanding van wind op zee. Hoewel de beoogde locaties binnen de gemeentegrenzen van Terneuzen liggen, grenzen ze ook direct aan het grondgebied van de gemeente Sluis en/of lopen er kabels en leidingen doorheen. Om die reden trekken de gemeenten Terneuzen en Sluis samen op.

Rijk-Regiopakket

De realisatie van kerncentrales en een 380 kV-hoogspanningsstation heeft grote gevolgen voor Terneuzen en de omliggende gebieden. Om deze impact te beperken en tegelijkertijd kansen voor de regio te benutten, maken het Rijk en de regio afspraken in een Rijk-Regiopakket. Terneuzen en Sluis werken gezamenlijk aan hun bijdrage aan het Zeeuwse pakket, waarvoor ook de Provincie Zeeland en de gemeenten Borsele en Vlissingen input leveren. In het voorjaar van 2026, ruim voordat de voorkeurslocatie bekend wordt gemaakt, wordt het voorwaardenpakket van Terneuzen en Sluis aan de minister aangeboden.

Adviesgroep Rijk-Regiopakket

Om te kunnen meedenken over de regionale gevolgen van de komst van de kerncentrales en het hoogspanningsstation hebben de gemeenten Terneuzen en Sluis een Adviesgroep samengesteld. Deze groep bestaat uit 26 inwoners en daarnaast vertegenwoordigers van bedrijven, gemeenteraden, dorpsraden en diverse belangenorganisaties (op gebied van zorg, onderwijs en natuur) uit beide gemeenten. Hun gezamenlijke opdracht is om voorwaarden te formuleren die nodig zijn om de kwaliteit van leven, wonen en werken in de regio te behouden én te versterken wanneer de energieprojecten worden gerealiseerd. Deze voorwaarden leveren input voor het Rijk-Regiopakket.

De Adviesgroep Rijk-Regiopakket kwam in de tweede helft van 2025 vijf keer bij elkaar.

“Veiligheid blijft het allerbelangrijkst, dat moet echt goed geregeld zijn.”

Marnie Kieboom

10
Voorwaarden en maatregelen
Wat kan nog bijdragen aan een positieve nalatenschap voor Zeeland?

2 Werkwijze Adviesgroep

Alle inwoners van de gemeenten Terneuzen en Sluis konden zich aanmelden voor deelname aan de Adviesgroep. De respons was groot: ruim vijfhonderd mensen meldden zich aan. Omdat slechts 26 van de 53 plekken beschikbaar waren voor inwoners, is een gewogen loting uitgevoerd. Daarbij is gekozen voor een evenwichtige verdeling, waarbij de helft van de beschikbare plekken naar inwoners jonger dan dertig jaar ging, een kwart naar inwoners tussen de eenendertig en vijftig jaar en het resterende kwart naar inwoners ouder dan vijftig jaar. Daarnaast is toegezien op een gelijke vertegenwoordiging van mannen en vrouwen en is gezorgd voor een evenwichtige spreiding van woonlocaties binnen vier geografische zones rond Mosselbanken/ Paulinapolder (de beoogde locatie), zodat ook de afstand tot de mogelijke projectlocaties is meegenomen. De gemeenteraden en dorpsraden kozen uit hun midden vertegenwoordigers en ook belangenorganisaties werden door de gemeenten benaderd om deel te nemen. In totaal maakten 53 mensen deel uit van de Adviesgroep.

Opdracht

De opdracht aan de Adviesgroep was als volgt:

- Meedenken over de regionale gevolgen van de mogelijke rijksenergieprojecten in Zeeuws-Vlaanderen (nieuwe kerncentrales bij Terneuzen, een 380 kV-hoogspanningsstation en mogelijk een aanlanding van wind op zee).
- In kaart brengen welke maatregelen en investeringen nodig zijn om de kwaliteit van leven, wonen en werken in de regio te behouden en te versterken, als deze projecten doorgaan.
- Uitwerken van een gezamenlijk voorwaardenpakket dat na instemming van de gemeenteraden van Terneuzen en Sluis aangeboden wordt aan de minister.

De Adviesgroep neemt geen standpunt in over de wenselijkheid van de kerncentrales, hoogspanningsstation of aanlandingsroute zelf, en laat zich niet uit over alternatieve locaties. Daarover besluit het Rijk; de regio heeft hier formeel geen zeggenschap over.

Werkwijze: vijf bijeenkomsten

De Adviesgroep kwam in het laatste halfjaar van 2025 vijf keer bijeen. Tijdens de eerste drie bijeenkomsten werkten de leden van de Adviesgroep in groepsverband aan de voorwaarden. Alle input is steeds per thema verzameld op post-its. Alleen tijdens de vierde bijeenkomst brachten de leden individueel verbetervoorstellen in op de voorwaarden die uit de eerste drie bijeenkomsten volgden. In de vijfde bijeenkomst werd, door per voorwaarde te stemmen het definitieve voorwaardenpakket vastgesteld. Zie voor een beschrijving van de bijeenkomsten de verantwoording in hoofdstuk 6.

Tien thema's

De Adviesgroep formuleerde de kansen, bedreigingen en voorwaarden voor de komst van energieprojecten rond negen thema's. Deze thema's zijn gelijk aan die van de Borselse voorwaarden:

1. Veiligheid en gezondheid
2. Bouwruimte en logistiek
3. Klimaat, energie en duurzaamheid
4. Landschap, natuur en recreatie
5. Communicatie en draagvlak
6. Bouwactiviteiten
7. Eigenaarschap
8. Huisvesting, leefbaarheid, wonen en werkgelegenheid
9. Onderwijs, kennis en economische ontwikkeling

Daarnaast is er een 10e thema: Compensatie en investeringen. In de eerste bijeenkomst van de Adviesgroep is dit kort besproken en in de vierde bijeenkomst kwam het uitgebreid aan bod. Op basis van de opbrengsten uit de voorgaande bijeenkomsten is aan de Adviesgroep een voorstel gedaan voor de manier waarop de compensatie vormgegeven kan worden. De leden van de Adviesgroep konden hierop reageren en aanvullingen doen.

3 Onderzoekslocatie: Mosselbanken/Paulinapolder

De onderzoekslocatie voor het plaatsen van kerncentrales en het 380kV-hoogspannings-station in Terneuzen, is het gebied de Mosselbanken/Paulinapolder. Dit gebied ligt ten noorden van de kern Biervliet, op het grondgebied van de gemeente Terneuzen. Het is een typisch Zeeuws-Vlaams polderlandschap: weids, open, voornamelijk landbouwgrond met rechte sloten, strakke dijken en rechte wegen. Rond de Paulinapolder, aan de buitenzijde van de Westerscheldedijk, ligt een slikken- en schorrengebied (Natura 2000), dat belangrijk is voor trek- en broedvogels, zoals wulpen, kluten, tureluurs en rotganzen.

De Paulinapolder is ongeveer 225 hectare groot, en ligt ten noordoosten van Biervliet. De polder ontstond door indijking in de 19e eeuw. Dit gebied bestaat vooral uit akkerbouwgrond en natuur, met enkele boerderijen, bedrijven en een cluster woningen aan de Paviljoenweg.

"Ik vind vooral de bouwfase interessant: hoe gaan we dat goed in het landschap verwerken? Het moet niet lijken op een derde Maasvlakte."

Fabian de Vries

De Mosselbanken is een polder van 133 hectare ten westen van de Braakmanhaven. Het is de jongste polder van Zeeuws-Vlaanderen. Voorheen was dit een schorrengebied. Vooruitlopend op eventuele uitbreiding van Dow, is Mosselbanken in de jaren 70 van de vorige eeuw ingepolderd. Het gebied is grotendeels bestemd voor industrie. Onder andere Oiltanking Terneuzen en een zonnepark zijn hier gevestigd.

Dorpen in de omgeving

Een aantal kernen in de gemeenten Terneuzen en Sluis zijn onderdeel van, of grenzen direct aan de onderzoeks-locaties. Het gaat om de dorpen Biervliet, Hoek en Hoofdplaat.

Biervliet

Biervliet is een van de oudste plaatsen van Zeeuws-Vlaanderen. De gunstige ligging aan de voormalige Braakman zorgde ervoor dat Biervliet zich in de middeleeuwen kon ontwikkelen tot een bloeiende handelsstad. Het rijke verleden is nog in het dorp terug te vinden. De oudste vermelding van Biervliet vinden we in een charter uit het jaar 984 waarin sprake is van de Fluvium Berverna. Waarschijnlijk is langs deze waterloop (inbraakgeul) de eerste bewoning geconcen-treerd: Bierfletum (1075). Vóór 1183 kreeg Biervliet stadsrechten van graaf Filips van de Elzas. In de 13e eeuw was Biervliet een bloeiende havenstad met visserij, zoutwinning, lakenindustrie en markten, sterk gericht op Gent. Door grootschalige turf- en zoutwinning verzwakten de dijken, wat leidde tot zware overstromingen in 1375 en 1404. Biervliet kwam op een eiland te liggen en verloor zijn handelspositie en in 1516 ook haar zelfstandigheid. Vanaf 1588 werd Biervliet Staats-Vlaams. Er werd een vesting aangelegd en in 1660 een hervormde kerk gebouwd. Door inpolderingen raakte het eiland weer verbonden met het vasteland en groeide het grondgebied. Na 1900 bleef Biervliet vooral agrarisch. In oktober 1944 kostte de bevrijding 64 burgers het leven. In 1970 werd Biervliet onderdeel van de gemeente Terneuzen. Op 1 januari 2025 woonden in Biervliet 1.594 mensen.

Hoek

Hoek ligt tussen Biervliet en de stad Terneuzen en is een historisch dijkdorp in Zeeuws-Vlaanderen, gelegen in de gemeente Terneuzen. Het dorp ontwikkelde zich daar waar drie dijken samenkomen om het land tegen het water te beschermen, een typische ligging voor veel Zeeuwse dorpen. In de Tachtigjarige Oorlog speelde Hoek een rol in de verdediging van het gebied; nabij het dorp werd in 1588 Mauritsfort aangelegd tegenover de schans Philippine, maar na de verovering van Hulst door de Republiek in 1645 raakte het fort in verval. Het dorp heeft een oude Hervormde kerk uit 1608, die na een brand in 2015 is hersteld en nog in gebruik is. Ook is er een windmolen uit 1857 (Windlust), die later werd gerestaureerd en recreatief in gebruik is. Hoek was tot 1970 een zelfstandige gemeente, waarna het onderdeel werd van Terneuzen. Op 1 januari 2025 woonden in Hoek 2.802 mensen.

Hoofdplaat

Hoofdplaat is een dorp aan de Westerschelde dat ontstond nadat de Hoofdplaatpolder in 1778 werd drooggelegd. Vóór die tijd was het gebied buitendijks schor en slik. De eerste vermelding van de naam Hooge Plaet stamt uit 1665 en verwijst naar een zandplaat in de Westerschelde. Rond 1808 kreeg het dorp een haven, maar die is in 1969 gedempt in het kader van de Deltawerken. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd Hoofdplaat in oktober 1944 als eerste dorp in West-Zeeuws-Vlaanderen door Canadese troepen bevrijd. Het oorlogsmonument in de Paulinapolder is een herinnering aan de landing van de Canadese troepen. Het dorp was een zelfstandige gemeente tot 1970 en maakt tegenwoordig deel uit van de gemeente Sluis. Op 1 januari 2025 woonden in Hoofdplaat 710 mensen.

4 Fasering van compensatie en investeringen

De mogelijke realisatie van twee kerncentrales en een 380 kV-hoogspanningsstation in Terneuzen is een langdurig traject dat zich over meerdere jaren uitstrekt. De effecten van deze energieprojecten verschillen per fase en raken onze regio op uiteenlopende momenten en op verschillende manieren. We onderscheiden daarom 4 fasen waarin ook de voorwaarden zijn ingedeeld: de aanloopfase, bouwfase, nazorgfase en exploitatiefase.

In dit hoofdstuk wordt toegelicht hoe deze fasering is opgebouwd en hoe compensatie en investeringen binnen deze fasen worden ingezet. Daarbij gaat het zowel om het opvangen van negatieve effecten als om het benutten van kansen voor de regio. De fasering maakt inzichtelijk hoe maatregelen in de tijd samenhangen en hoe wordt gewerkt aan een evenwichtige ontwikkeling van Zeeuws-Vlaanderen.

De uitgangspunten in dit hoofdstuk zijn gebaseerd op de huidige inzichten. Naarmate het Rijk verdere besluiten neemt over de energieprojecten, moet deze uitwerking worden aangescherpt. De Adviesgroep benadrukt dat de omgeving gedurende alle fasen actief moet worden betrokken en dat investeringen aantoonbaar moeten bijdragen aan de leefbaarheid, economische kracht en toekomstbestendigheid van de regio.

Uitgangspunten voor compensatie en investeringen

Om de regio tegemoet te komen, stellen we een pakket voor dat bestaat uit twee delen:

- Een omgevingsfonds. Tijdens de bouw-, nazorg- en exploitatiefase richt het omgevingsfonds zich onder andere op lokale versterking, sociale cohesie en het beheer van landschap en natuur.
- Een Rijksprogramma Zeeuws-Vlaanderen, dat de echte “plus” voor de regio vormt. Dit programma bestaat uit een investeringspakket dat gericht is op het versterken van brede welvaart, wonen en voorzieningen, ecologie, klimaat, mobiliteit, de economische structuur en sociale cohesie.

Beide onderdelen volgen de fasen van de projectontwikkeling. Compensatie kan daarbij niet uitsluitend bestaan uit verplichte maatregelen, het moet verder gaan dan dat. Een aantoonbare en structurele meerwaarde voor de regio is essentieel.

Regionale meerwaarde als uitgangspunt

De Adviesgroep wil dat niet alleen de lasten van de energieprojecten in Zeeuws-Vlaanderen terechtkomen, maar dat de regio er ook duurzaam beter van wordt en dit in de praktijk ook zo ervaart. Dit raakt in de eerste plaats het gebied direct rond de toekomstige bouwlocatie. De energieprojecten zijn groot en hebben effecten die verder reiken dan deze directe omgeving. Daarom moeten de projecten ook worden verbonden met het versterken van de brede welvaart en de economische structuur in de hele regio, het verbeteren van de ecologische kwaliteit en het versterken van de agrarische sector en het vestigingsklimaat voor bedrijven in Zeeuws-Vlaanderen.

De projecten mogen zich dus niet beperken tot landschappelijke inpassing alleen. Ze moeten ook bijdragen aan de toekomstbestendigheid van het gebied als geheel.

“Ik kan mijn punten goed inbrengen, en merk dat er echt iets gedaan wordt met de suggesties, zoals het aanscherpen van voorwaarden.”

Peter de Kraker

Om te borgen dat investeringen daadwerkelijk in de regio terechtkomen, wordt een Omgevingsraad ingesteld. In deze Omgevingsraad zitten een afvaardiging van de dorpsraden in de directe omgeving en een vertegenwoordiging van inwoners (niet zijnde raads- of dorpsraadleden). De definitieve samenstelling volgt als Mosselbanken/Paulinapolder de voorkeurslocatie blijkt te zijn.

Daarnaast stelt de Adviesgroep de volgende verdeelsleutel voor om investeringen in de regio vast te leggen:
- 100% van het omgevingsfonds wordt ingezet in de directe omgeving van de projecten;
- 80% van het Rijksprogramma Zeeuws-Vlaanderen wordt ingezet in de directe omgeving van de projecten (Zeeuws-Vlaanderen) en 20% in de bredere regio.

Tot slot vraagt de Adviesgroep om korte lijnen met zowel opdrachtgever (NEO.nl) als opdrachtnemer (bouwer). Beide partijen moeten fysiek in de buurt van het project gevestigd zijn. Ook het omgevingsmanagement moet tijdig en goed zijn ingericht.

Gevolgen voor particulieren en bedrijven

Veel gevolgen van de energieprojecten raken particulieren en bedrijven direct. Het gaat dan om zaken als grond- en opstalverwerving en het verplaatsen van woningen of bedrijven. De Adviesgroep vraagt daarom om snelle, duidelijke en ruimhartige compensatie. Betrokkenen in de directe omgeving krijgen daarbij prioriteit. Verwerving en verplaatsing moeten plaatsvinden op onteigeningsbasis en niet op basis van taxaties. Zo worden langdurige en belastende procedures voorkomen.

Ook betrokkenen net buiten de directe omgeving verdienen aandacht. Wonen of werken in de nabijheid van grootschalige energieprojecten kan zorgen voor onzekerheid en mentale druk. Deze groep moet voldoende ondersteuning krijgen, zowel op mentaal vlak als op juridisch gebied.

Fasering van compensatie en investeringen

Fase 1 – Aanloopfase: de basis op orde

Het doel van deze fase is om de omgeving zo voor te bereiden dat de bouw van de energieprojecten verantwoord kan starten. Zeeuws-Vlaanderen is een fijne plek om te wonen en te leven, maar de regio kent nu reeds grote uitdagingen die anders zijn dan in andere regio's. De regio is dunbevolkt, ontgroening en vergrijzing hebben een groter effect dan elders en zetten de voorzieningen, bereikbaarheid en leefbaarheid onder druk. Het mag niet zo zijn dat de realisatie van rijksenergieprojecten dit nog verder onder druk zet. Ook moet worden ingezet op minimale overlast en maximale duidelijkheid voor direct betrokkenen.

De basis voor deze fase ligt in het Ruimtelijk Masterplan. Dit masterplan, op te stellen in samenwerking tussen de verschillende overheden en lokale vertegenwoordigers, vormt het kader voor alle fysieke, sociale en organisatorische randvoorwaarden rond de locatie. De uitvoering van het Ruimtelijk Masterplan, inclusief de bijbehorende gebiedsmaatregelen, wordt gefinancierd vanuit het omgevingsfonds. Het plan, op te stellen in samenwerking tussen de verschillende overheden en lokale vertegenwoordigers, beschrijft de huidige situatie aan de hand van 0-metingen en geeft een duidelijke visualisatie van de bouwplannen. Ook laat het zien hoe het toekomstige landschap realistisch wordt ingepast. Het gaat daarbij onder meer om de inrichting van het bouwterrein, de benodigde infrastructuur, de tijdelijke en permanente huisvesting van werknemers en de kwaliteit van groen- en blauwe structuren en landbouw. Daarnaast bevat het Ruimtelijk Masterplan afspraken over beheer en monitoring.

In een sociaaleconomische paragraaf worden onderwerpen als mobiliteit, zorg, veiligheid en voorzieningen voorafgaand aan de bouw uitgewerkt. Het Ruimtelijk Masterplan komt tot stand in nauwe samenwerking met de omgeving via de Omgevingsraad en in afstemming met Vlaanderen.

Tot deze fase behoren ook alle maatregelen die nodig zijn om inpassing en leefbaarheid goed te regelen. Het gaat onder meer om landschappelijke inpassing en afscherming van bouwactiviteiten, het borgen van agrarische belangen, veiligheidsmaatregelen en het verbeteren van de bereikbaarheid over weg, spoor, fiets en water. Ook de voorbereiding van tijdelijke huisvesting, voorzieningen, onderwijs en zorg vindt in deze fase plaats.

Fase 2 – Bouwfase: structurele versterking

Het doel van deze fase is om tijdens de bouwperiode te zorgen voor een blijvende en positieve versterking van Zeeuws-Vlaanderen. De regio moet de impact van de bouw kunnen dragen en tegelijkertijd kunnen profiteren van nieuwe kansen.

De uitvoering van deze fase loopt via het Rijksprogramma Zeeuws-Vlaanderen. Dit programma stuurt de gebiedsversterkende maatregelen aan en wordt jaarlijks geëvalueerd en waar nodig bijgesteld. De financiering is geregeld via een meerjarig Rijksprogramma van minimaal € 100 miljoen per jaar. Dit budget loopt ten minste vijftien jaar of of zoveel langer als de bouw duurt en wordt volledig geïndexeerd. Het vormgeven van dit programma start direct na de voorkeurslocatiekeuze.

In de bouwfase wordt voortgebouwd op de basis uit de aanloopfase. Via het Rijksprogramma Zeeuws-Vlaanderen worden investeringen gedaan die aansluiten bij bestaande programma's, zoals Zeeland 2050, het Nationaal Programma Vitale Regio's en de grensoverschrijdende NOVEX-NSPD-werkagenda. Daarbij wordt gewerkt met een 80 (Zeeuws-Vlaanderen)/20 (bredere regio)-verdeling tussen het gebied rond de kerncentrales en de bredere regio. Het doel is om toe te werken naar een duurzame erfenis die meegroeit met de voortgang van de bouw.

Tijdens de bouwperiode ligt de focus op het versterken van voorzieningen, leefbaarheid, de regionale economie, bereikbaarheid en ruimtelijke kwaliteit. Aan het einde van de bouwfase wordt gekeken welke tijdelijke voorzieningen blijvende waarde hebben. Voorzieningen die van waarde zijn, worden verduurzaamd of opgenomen in de bestaande structuur. Andere voorzieningen worden verwijderd, zodat het gebied waar mogelijk op een zorgvuldige manier kan terugkeren naar zijn oorspronkelijke functie en karakter. Het Masterplan en het Rijksprogramma leggen ook een directe link met de strategische regiovisie Zeeuws-Vlaanderen. De uitgangspunten daarin opgenomen benoemen de te versterken basis.

"Voor mij is het belangrijk dat het welzijn van het gebied verbetert of op z'n minst gelijk blijft, dat staat voor mij echt centraal."

Angela Boeije

Fase 3 – Nazorgfase: duurzame borging

Het doel van deze fase is om te voorkomen dat de regio na afronding van de bouw in een neerwaartse spiraal terechtkomt. Tegelijkertijd is deze fase bedoeld om de positieve ontwikkelingen uit de bouwperiode vast te houden en verder te versterken.

De borging vindt plaats door het Rijksprogramma Zeeuws-Vlaanderen nog minimaal tien jaar, met eenzelfde voeding aan middelen, voort te zetten. In deze periode ligt de nadruk op onderhoud, doorontwikkeling en het evalueren van de resultaten die tijdens de bouwfase zijn bereikt.

Na afronding van de bouw verschuift de aandacht naar duurzame borging. Projecten en voorzieningen die in de bouwfase zijn opgezet, worden voortgezet en waar nodig verder ontwikkeld. Daarnaast werkt de regio aan het behoud van de landschappelijke inrichting, de voorzieningenstructuur en de versterking van de lokale economie en leefbaarheid. Ook langjarige beheer- en ontwikkelopgaven krijgen in deze fase een vaste plaats. De nazorgfase zorgt zo voor stabiliteit en helpt om de effecten van de bouw zorgvuldig af te ronden en de regio op de lange termijn economisch en sociaal te versterken.

Fase 4 – Exploitatiefase: maatschappelijk verantwoord ondernemen

Het doel van deze fase is om te zorgen voor een stabiele en langdurige relatie tussen de exploitant van de kerncentrales en de regio. In deze fase wordt maatschappelijk verantwoord ondernemen structureel verankerd.
De borging vindt plaats via een nog nader te bepalen constructie. Dit heeft tot doel om de beschikbare middelen gericht in te zetten voor het structureel versterken van de regio, op basis van de hieronder genoemde initiatieven. De financiering verloopt via een omgevingsfonds dat door de exploitant wordt ingericht en gedurende de hele exploitatiefase actief blijft. Het fonds bestaat uit een startkapitaal van € 10 miljoen en een jaarlijkse, geïndexeerde bijdrage van € 1,5 miljoen.

Tijdens de exploitatiefase blijft het omgevingsfonds een belangrijke motor voor regionale versterking. Het fonds ondersteunt initiatieven op het gebied van sociale cohesie, leefbaarheid, voorzieningen en natuur- en landschapsbeheer. Ook andere maatschappelijke doelen die bijdragen aan een goede relatie tussen de kerncentrales en de omgeving kunnen worden ondersteund. Daarmee vormt het fonds een aanvulling op de maatregelen uit de nazorgfase, zodat Zeeuws-Vlaanderen blijvend profiteert van de energieprojecten en de maatschappelijke betrokkenheid van de exploitant.

De fasering

De fasering in dit hoofdstuk laat zien hoe compensatie, investeringen en schadeloosstelling in de tijd worden ingezet en hoe zij samen bijdragen aan een zorgvuldige ontwikkeling van de regio. Deze indeling vormt het kader waarbinnen maatregelen en investeringen worden uitgevoerd.

In het volgende hoofdstuk worden de voorwaarden uitgewerkt die de Adviesgroep noodzakelijk acht bij de mogelijke realisatie van de energieprojecten. Deze voorwaarden geven per thema aan welke afspraken en maatregelen nodig zijn om de kwaliteit van wonen, werken en leven in Zeeuws-Vlaanderen te behouden en te versterken. Samen met de beschreven fasering vormen zij de basis voor de inbreng van de regio in het Rijk-Regiopakket. In bijlage 1 is een verdeling van de voorwaarden over de verschillende fasen opgenomen.

“Als ik het erover heb met anderen, hoor ik vaak negativiteit. Maar als ik vertel dat ik kansen zie voor de regio, dan zie ik hun blik veranderen.”

Annemie van Roij

5 De voorwaarden

De Adviesgroep heeft de kansen en bedreigingen van de eventuele komst van de rijks-energieprojecten besproken. Dit deden zij voor de eerdergenoemde tien thema's. Vervolgens zijn per thema voorwaarden opgesteld.

Thema 1

Veiligheid en gezondheid

(Rijks-)energieprojecten hebben mogelijk gevolgen voor de veiligheid en gezondheid van de ruimere omgeving, inclusief de beschikbaarheid van zorgvoorzieningen en -personeel.

"De impact is enorm. Eén grote kern-centrale is iets anders dan meerdere kleinere verspreid, dat voel je in alles."

Jens Patijn

Welke kansen zien we op het gebied van veiligheid en gezondheid?

Door de komst van grote energieprojecten ontstaan kansen om de veiligheid en gezondheid in Zeeuws-Vlaanderen te versterken. De investeringen geven ruimte om de zorg, hulpdiensten en veiligheidsstructuren uit te breiden. Ziekenhuizen, huisartsenpraktijken en noodhulpdiensten spelen zo in op een groeiend aantal inwoners en werknemers. Ook de inwoners profiteren daarvan, omdat de dienstverlening op peil blijft. Samenwerking binnen de provincie en over de grens is van belang voor een volledig pakket aan zorgverlening en veiligheidsdiensten. Technologische innovatie draagt hieraan bij: sensoren en meetpunten volgen continu luchtkwaliteit, geluid en straling. Zo ontstaat meer inzicht en worden problemen sneller aangepakt.

Welke bedreigingen zien we op het gebied van veiligheid en gezondheid?

Tegelijkertijd zijn er duidelijke bedreigingen. De bouw en de komst van nieuwe inwoners zetten de zorg onder druk en leiden tot langere wachttijden. Tijdens de bouwfase zorgen geluid, licht, stof, verkeer en nachtwerk voor overlast en gezondheidsklachten. Zonder goede voorbereiding ontstaan extra veiligheidsrisico's, bijvoorbeeld door gebrekkige noodplannen of beperkte bereikbaarheid bij calamiteiten. Ook de sociale samenhang komt onder druk te staan wanneer tijdelijke werknemers lastig integreren. Daarnaast versterken de nabijheid van industrieën en de vrees voor incidenten het gevoel van onveiligheid.

Wat willen we bereiken?

De Adviesgroep wil daarom nadrukkelijk inzetten op het versterken van de basis van zorg, veiligheid en leefomgeving. Zo blijft Zeeuws-Vlaanderen ook in de toekomst een gezonde en veilige regio om te wonen, werken en leven. Het doel is om inwoners zekerheid te bieden: dat zorg bereikbaar blijft, dat hulpdiensten goed voorbereid zijn op noodsituaties en dat de leefomgeving beschermd is tegen schade en overlast.

Wat zijn daarom onze voorwaarden?

Om dit te bereiken stelt de Adviesgroep de volgende voorwaarden:

1.1 De grensoverstijgende zorg- en hulpdiensten in Zeeuws-Vlaanderen moeten direct na bekendmaking van de voorkeurslocatie structureel worden uitgebreid, zodat zij voorbereid zijn op bevolkingsgroei, extra druk tijdens de bouw en mogelijke calamiteiten. Dit geldt voor eerstelijnszorg (huisarts, tandarts, fysiotherapeut, psycholoog en ambulance) en tweedelijnszorg (ziekenhuizen).

1.2 Op of nabij de bouwlocatie moet gedurende de bouwfase adequate EHBO- en spoedzorg aanwezig zijn, zodat snel kan worden ingegrepen bij incidenten. Voor reguliere zorg blijven medewerkers gebruikmaken van bestaande voorzieningen, die hiervoor voldoende opgeschaald moeten zijn.

1.3 De bestaande veiligheidsstructuur (VRZ en politie) moet worden versterkt en robuuster worden ingericht. Gemeenten, veiligheidsregio's en Vlaamse partners maken gezamenlijke noodplannen, inclusief afspraken over bereikbaarheid, evacuatie en grensoverstijgende samenwerking. Ook omwonenden moeten worden betrokken bij het opstellen van deze calamiteitenplannen.

1.4 Vanaf de start van de bouw moeten doorlopend voldoende toezichthouders en handhavers aanwezig zijn, afgestemd op de toestroom van medewerkers en de risico's. Zij bewaken de naleving van regels door medewerkers, bevorderen veiligheid, hanteren een zerotolerancebeleid ten aanzien van alcohol en drugs en grijpen actief in bij overtredingen.

1.5 Voorafgaand aan de bouw moet in een straal van 10 km rond de beoogde bouwlocatie een 0-meting worden uitgevoerd op economische effecten, milieueffecten, brede welvaart en mentale en fysieke gezondheid. Deze metingen vormen de basis voor monitoring en eventuele extra compensatie.

1.6 Gemeenten, werkgevers, welzijnsorganisaties en huisvesters van medewerkers moeten duurzaam samenwerken aan goede opvang, begeleiding, integratie en welzijn van nieuwe medewerkers met aandacht voor leefbaarheid en veiligheid in de dorpen en steden.

1.7 Er moet voortdurende aandacht zijn voor mentale en sociale ondersteuning van inwoners en medewerkers, waarbij voorzieningen voor welzijn, begeleiding en leefkwaliteit zó moeten worden ingericht, dat zij daadwerkelijk een bijdrage kunnen leveren aan deze ondersteuning.

Thema 2

Bouwruimte en logistiek

Er zullen veel verkeersbewegingen plaatsvinden van zowel vracht- als woon-werkverkeer. Dit biedt kansen, maar heeft ook uitdagingen tot gevolg zoals overlast voor omwonenden, bedrijven en natuur.

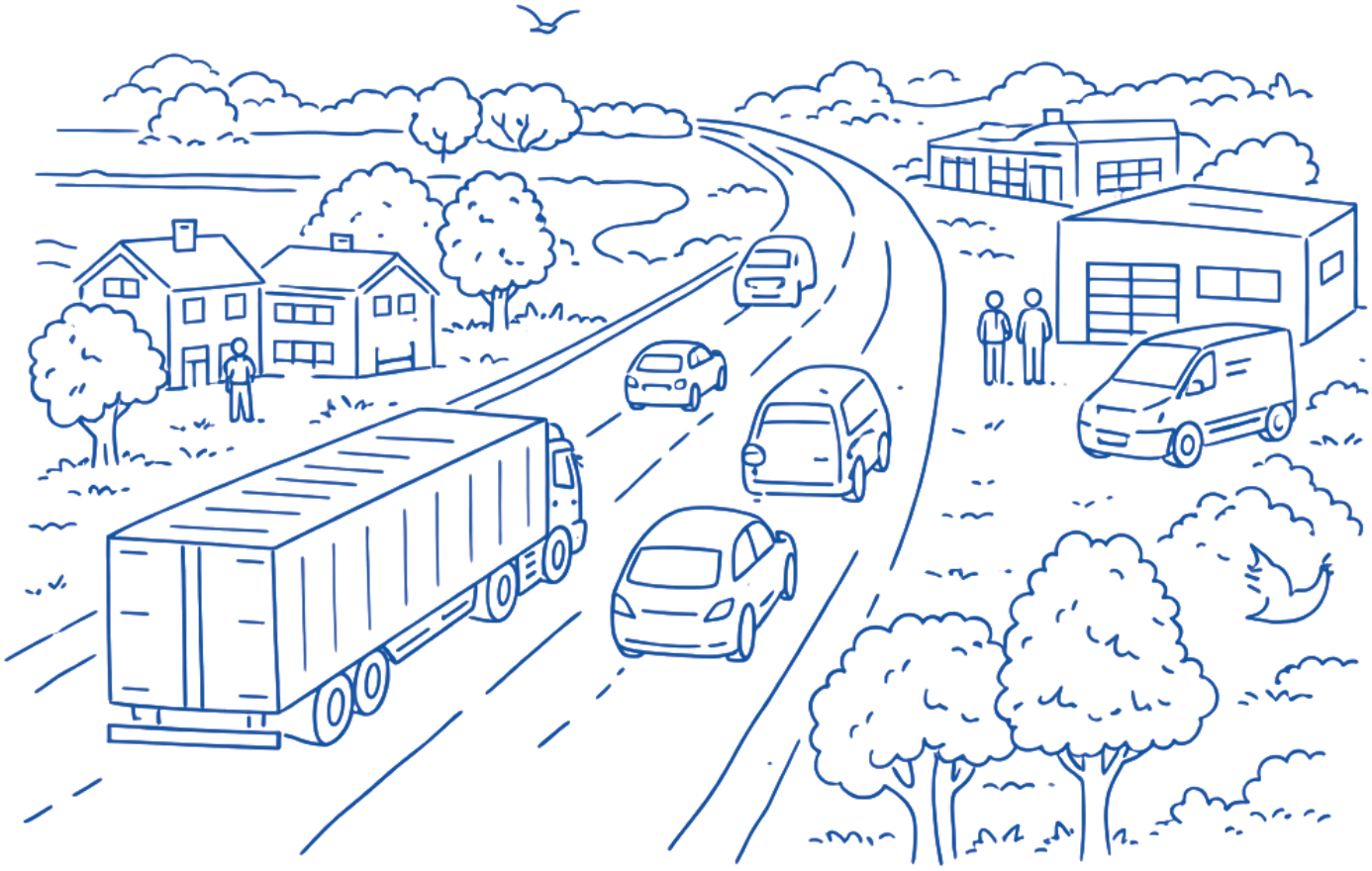

"Ik vind het belangrijk dat ze de mensen, en dan vooral de jeugd, meenemen in dit traject en luisteren naar wat hun gevoelens en visies zijn."

Raik Prinz

Welke kansen zien we op het gebied van bouwruimte en logistiek?

Met de komst van grote energieprojecten krijgt de bereikbaarheid van Zeeuws-Vlaanderen een belangrijke impuls. Nieuwe wegen, spoorverbindingen en snelle buslijnen zijn nodig voor de bouwperiode en verbinden het gebied blijvend met de rest van Nederland en Vlaanderen. En door te investeren in veilige fietsroutes, elektrische vervoermiddelen en transport via water verduurzaamt het verkeer en verbetert de leefbaarheid.

Welke bedreigingen zien we op het gebied van bouwruimte en logistiek?

Maar er zijn ook risico's. De grote hoeveelheid vracht- en woon-werkverkeer tijdens de bouw kan leiden tot files, geluidsoverlast en veel hinder voor bewoners. De benodigde ruimte voor onder andere de bouw en nieuwe wegen zorgt er bovendien voor dat landbouwgrond en natuur verloren gaan en de druk op Natura2000 gebieden toeneemt.

Wat willen we bereiken?

De Adviesgroep wil daarom sturen op efficiënt ruimtegebruik en dringt aan op het op orde brengen van de hoofdinfrastructuur. Dat betekent dat bestaande knelpunten moeten worden aangepakt: veilige doorstroming, voldoende capaciteit en goede aansluitingen behoren op niveau te zijn voordat nieuwe ontwikkelingen plaatsvinden. Tegelijkertijd mogen oplossingen niet ten koste gaan van de aantrekkelijkheid van het gebied voor bewoners en toeristen.

Wat zijn daarom onze voorwaarden?

Om dit te bereiken stelt de Adviesgroep de volgende voorwaarden:

2.1 Voorafgaand aan de bouw stellen betrokken overheden (ook Vlaamse), samen met dorpsraden en de veiligheidsregio, als onderdeel van het Ruimtelijk Masterplan, een integraal verkeersplan op. Dit plan regelt veilige en passende routes voor bouwverkeer, woon-werkverkeer en calamiteitenvervoer. Ook het voorkomen van sluipverkeer door dorpskernen en smalle polderwegen en de bescherming van kwetsbare verkeersdeelnemers als fietsers en wandelaars wordt hierin opgenomen. Het plan wordt vastgelegd in formele verkeersbesluiten en blijft ook na de bouwfase bruikbaar.

2.2 Bestaande knelpunten in de infrastructuur in Zeeuws-Vlaanderen (zowel oost-west als noord-zuid) moeten zijn opgelost voordat de bouw start, zodat veiligheid en bereikbaarheid van dorpen en steden behouden blijft en doorstroming van verkeer gegarandeerd wordt.

2.3 Medewerkers van de energieprojecten moeten zoveel mogelijk gebruikmaken van P+R-terreinen en collectief vervoer naar hun werklocaties, om verkeersdruk en overlast in de dorpen te beperken.

2.4 De havenfaciliteiten en het spoor in en rond Terneuzen moeten zodanig worden aangepast dat bouwmaterialen en grote componenten en bulkstromen zoveel mogelijk via het water en het spoor kunnen worden aangevoerd. Alleen wanneer water- en spoorgebonden logistiek technisch of ruimtelijk niet mogelijk is, mag hiervan worden afgeweken, waarbij mogelijk aanvullende verkeersbeperkende maatregelen gelden.

2.5 Als extra havencapaciteit nodig blijkt te zijn, moet deze toekomstbestendig worden aangelegd.

2.6 Nieuwe wegen en voorzieningen die uitsluitend voor de bouw worden aangelegd, moeten na afloop van de bouwfase een passende herbestemming krijgen, te bepalen in overleg met bewoners, of worden verwijderd.

2.7 Het openbaar vervoer moet worden uitgebreid met frequente buslijnen naar de dorpen en een goede spoorverbinding met Vlaanderen en de rest van Zeeland. Voor goederenvervoer moet een aparte, robuuste spoorverbinding worden gegarandeerd. De regio en het Rijk verkennen gezamenlijk welke structurele verbeteringen in het spoor- en oeververbindingennet nodig en haalbaar zijn om zowel personen- als goederenstromen duurzaam en veilig te ontsluiten.

2.8 Er wordt gezorgd voor een robuuste en samenhangende infrastructuur die aansluit op de Midden-Zeelandroute en Vlaanderen. Daarnaast wordt ingezet op het versterken en waar nodig uitbreiden van de westelijke oeververbinding (zoals bijvoorbeeld met een tunnel), zodat er een extra route beschikbaar is, zowel voor dagelijks gebruik als in geval van calamiteiten.

2.9 Bouwverkeer moet zoveel mogelijk gebruikmaken van transport over spoor en water om de druk op het wegennet te beperken. Landbouwgronden, natuurgebieden en recreatieve routes moeten bereikbaar blijven. Daarbij wordt rekening gehouden met de milieubelasting van transport over water en wordt gekozen voor de meest duurzame combinatie van vervoersmiddelen.

2.10 Na voltooiing van de bouw moet de omgeving duurzaam worden hersteld. De bouwlocatie wordt zoveel mogelijk in oorspronkelijke staat teruggebracht of teruggegeven aan natuur, recreatie of andere maatschappelijke functies. Waar herstel van landbouwgrond niet realistisch is, wordt een passend alternatief gezocht.

Thema 3

Klimaat, energie en duurzaamheid

De (rijks-)energieprojecten hebben tot doel om een toekomstbestendige netcapaciteit te ontwikkelen. Dit biedt kansen voor het vestigingsklimaat in de regio.

“Verkeer en veiligheid zijn echt de twee kernpunten. En wonen, waar moeten al die mensen straks heen?”

Hans Franse

Welke kansen zien we op het gebied van klimaat, energie en duurzaamheid?

Door de komst van de energieprojecten ontstaan kansen voor de verduurzaming van Zeeuws-Vlaanderen. De kerncentrales en bijbehorende energievoorzieningen dragen bij aan betrouwbare en betaalbare energie. Mogelijk kunnen restwarmte en koelwater zo ingezet worden dat ze positief bijdragen aan de omgeving. Door in te zetten op bio-based en circulair bouwen met lokale materialen kan de regio zich profileren als duurzaam en innovatief voorbeeld binnen Nederland en Vlaanderen.

Welke bedreigingen zien we op het gebied van klimaat, energie en duurzaamheid?

Tegelijkertijd zijn er bedreigingen. De opslag en verwerking van nucleair afval vragen om heldere afspraken en maximale veiligheid. Zonder een doordacht plan ontstaat risico voor zowel milieu als samenleving, zeker bij afvalopslag en ontmanteling. Ook het gebruik van koelwater en bouwmaterialen brengt druk op natuur, bodem en waterkwaliteit met zich mee, waardoor extra aandacht nodig is voor de bescherming van de Westerschelde, landbouw en biodiversiteit. Daarnaast is het essentieel dat energieopbrengsten niet uitsluitend op nationaal niveau worden benut, maar ook merkbare voordelen opleveren voor inwoners en bedrijven in de regio.

Wat willen we bereiken?

De Adviesgroep wil dat de regio profiteert van de energieprojecten: een duurzame toekomst waarin klimaatdoelen worden behaald, de leefomgeving wordt beschermd en opbrengsten zichtbaar terug-vloeien naar inwoners en bedrijven.

Wat zijn daarom onze voorwaarden?

Om dit te bereiken stelt de Adviesgroep de volgende voorwaarden:

3.1 Bij de bouw van de kerncentrales moeten uitsluitend schone en veilige materialen worden gebruikt.

3.2 De bevoegde instanties moeten actief controleren of aan alle milieunormen wordt voldaan en waar nodig bijsturen. Toezicht op de naleving wordt uitgevoerd door een onafhankelijke partij die losstaat van de exploitanten en over voldoende bevoegdheden beschikt.

3.3 Er moeten voor aanvang van de bouw bindende afspraken worden gemaakt over de opslag, het transport, de verwerking van nucleair afval en de toekomstige ontmanteling van de centrales. De benodigde opslagcapaciteit moet volledig geregeld en geborgd zijn voordat de centrales operationeel worden.

3.4 Als onderdeel van het Ruimtelijk Masterplan wordt een integrale strategie ontwikkeld voor het gebruik van koel- en zoetwater, waarbij landbouw, natuur en energieproductie duurzaam in balans blijven. De strategie omvat maatregelen zoals het aanleggen van retentiebekkens of infiltratie-voorzieningen om droogte te voorkomen, het beschermen van biodiversiteit, het tegengaan van verzilting en het toepassen van landschapsherstel en natuurinclusieve inrichting. Tijdens de bouw en exploitatie worden natuur, bodem- en waterkwaliteit en de leefomgeving zorgvuldig beschermd. Koelwatergebruik, lozingen en verzilting worden tot een minimum beperkt, en vooraf worden grond-monsters afgenomen en stikstof- en waterwaarden vastgesteld.

3.5 De energieprojecten mogen de bestaande netcongestie niet verder vergroten. Vooraf moeten maatregelen worden getroffen om het elektriciteitsnet en de aansluitcapaciteit uit te breiden, zodat de extra belasting kan worden opgevangen.

Thema 4

Landschap, natuur en recreatie

De landschappelijke inpassing van (rijks-)energieprojecten en de mogelijkheid ervan om direct bij te dragen aan bijvoorbeeld natuur-herstel en klimaatadaptatie.

"Ik vind de natuur en veiligheid heel belangrijk, daar zijn natuurlijk strenge regels voor. En dat de regio er profijt van heeft. Het moet niet ten koste gaan van de regio. Dit is een groeimoment."

Quinten Lensen

Welke kansen zien we op het gebied van landschap, natuur en recreatie?

Door de komst van de energieprojecten ontstaan kansen om landschap, natuur en recreatie in Zeeuws-Vlaanderen structureel te versterken. Investeringen maken het mogelijk om groene buffers, landschapsparken en natuurverbindingen aan te leggen. Ook kunnen bestaande natuurgebieden uitgebreid worden en beter met elkaar verbonden. Door te kiezen voor inheemse beplanting en natuur-inclusief ontwerp neemt de biodiversiteit toe en blijft de karakteristieke identiteit van het Zeeuwse landschap behouden. Daarnaast ontstaan er nieuwe mogelijkheden voor recreatie, zoals fiets- en wandelroutes, bezoekerscentra en rustplekken, waardoor de regio aantrekkelijker wordt voor bewoners en toeristen. Boeren kunnen een rol spelen in het beheer van natuur en landschap, waardoor landbouw, toerisme en natuurontwikkeling elkaar versterken.

Welke bedreigingen zien we op het gebied van landschap, natuur en recreatie

Er zijn ook bedreigingen. De aanleg van kerncentrales en bijbehorende infrastructuur kan leiden tot verlies van natuur en landbouwgrond of versnippering van waardevolle gebieden. Door koelwaterlozingen in de Westerschelde, licht, geluid en verontreiniging ontstaan risico's voor ecologie en leefomgeving. De aanwezigheid van koeltorens en industriële installaties tast het open landschap aan en beïnvloedt de beleving van natuur en recreatie. Daarnaast komen recreatiebedrijven en landbouwers onder druk te staan wanneer zij hun activiteiten moeten aanpassen of verplaatsen, met gevolgen voor de leefbaarheid en economie van omliggende dorpen.

Wat willen we bereiken?

De Adviesgroep wil daarom dat de energieprojecten worden gecombineerd met een sterke visie op natuur, landschap en recreatie met als doel evenwicht tussen economische ontwikkeling enerzijds en behoud van het groene, open karakter van Zeeuws-Vlaanderen anderzijds.

Wat zijn daarom onze voorwaarden?

Om dit te bereiken stelt de Adviesgroep de volgende voorwaarden:

4.1 Rondom de kerncentrales worden blauw-groene buffers aangelegd, met behoud van de Braakman en het strand Paulinapolder. De aanleg van de buffers start direct na het locatiebesluit. De buffers worden vormgegeven in overleg met inwoners en ondernemers. De buffers moeten de projecten aan het zicht onttrekken, aansluiten bij de dorpsidentiteit, de cultuurhistorie versterken en toegankelijk zijn voor bewoners en toeristen. Onderdeel van de buffers zijn nieuwe recreatieve voorzieningen, zoals fietsverbindingen, wandelpaden en educatieve routes die bijdragen aan de beleving van natuur en geschiedenis.

4.2 De landschappelijke inpassing van de centrales en bijbehorende infrastructuur wordt uitgewerkt in een Ruimtelijk Masterplan, waarin nadrukkelijk ruimte is voor landschappelijke kwaliteit, bio-diversiteit en elementen die uitstoot, geluid en lichtoverlast beperken. Waar mogelijk worden kabels en leidingen ondergronds aangelegd.

4.3 Boeren en recreatieondernemers worden actief betrokken bij natuurbeheer- en compensatie onder begeleiding van natuurorganisaties. Landbouwers kunnen een rol krijgen als beheerder van nieuwe natuur.

4.4 Als onderdeel van een Ruimtelijk Masterplan wordt vooraf een 0-meting uitgevoerd en worden doelen gesteld om biodiversiteit, natuurherstel, compensatienatuur en landschapskwaliteit, inclusief Natura2000-gebieden, te waarborgen met oog voor cultuurhistorie en het groen-blauwe netwerk. Dit gebeurt in nauwe samenwerking met bewoners en deskundigen. Monitoring van deze doelen en klimaateffecten wordt structureel uitgevoerd, publiek beschikbaar en begrijpelijk.

4.5 Kerncentrales moeten uitgevoerd worden zonder standaard koeltorens. Er moet voorzien worden in een alternatief ecologisch verantwoord koelsysteem.

Thema 5

Communicatie en draagvlak

Bij de mogelijke komst van één of meerdere (rijks-)energieprojecten zijn meerdere overheidsorganisaties betrokken, die elk vanuit hun eigen (deel)verantwoordelijkheid communicatie verzorgen.

Welke kansen zien we op het gebied van communicatie en draagvlak?

De energieprojecten bieden een kans om de communicatie in Zeeuws-Vlaanderen structureel te versterken. Met één centrale informatievoorziening en duidelijke aanspreekpunten ontstaat een transparant en betrouwbaar systeem waarin overheid, inwoners en bedrijven elkaar beter vinden. Door moderne middelen te combineren met persoonlijk contact blijft iedereen tijdig, begrijpelijk en volledig geïnformeerd over voortgang, risico's en resultaten. Zo ontstaat ruimte om inwoners actief te betrekken.

Welke bedreigingen zien we op het gebied van communicatie en draagvlak?

Er zijn ook risico's. Versnipperde of slecht afgestemde informatie leidt snel tot verwarring en wantrouwen. Te technische, te late of alleen digitale communicatie sluit groepen uit. Ook raakt de geloofwaardigheid beschadigd wanneer informatie onvolledig, te laat of te sturend wordt gedeeld. Onduidelijkheid over besluitvorming of inspraakmomenten veroorzaakt bovendien frustratie en ondermijnt het draagvlak.

Wat willen we bereiken?

De Adviesgroep wil dat de communicatie over de energieprojecten transparant, toegankelijk en betrouwbaar is. Het doel is om inwoners goed te informeren, ruimte te geven voor dialoog en het vertrouwen in overheid en uitvoering te versterken.

Wat zijn daarom onze voorwaarden?

Om dit te bereiken, stelt de Adviesgroep de volgende voorwaarden:

5.1 Het Rijk is eindverantwoordelijk voor de inhoud en de regie van de communicatie en berichtgeving naar omliggende gebieden, inclusief Vlaanderen. De communicatie wordt verplicht en structureel ingericht, wat betekent dat er vaste procedures, terugkerende informatiemomenten en een formele plicht tot informatieverstrekking gelden. Informatie is (grensoverstijgend) toegankelijk en consistent. De uitvoering wordt belegd bij één centraal, fysiek bereikbaar loket dat wordt verzorgd door een externe, onafhankelijke partij. Lokale overheden en partners blijven betrokken en leveren informatie aan volgens vaste afspraken en in afstemming met het loket.

5.2 Communicatie van alle betrokken partijen moet tijdig, transparant, begrijpelijk en inclusief zijn, in eenvoudige taal en meerdere talen indien nodig, met aandacht voor digitale toegankelijkheid. Er worden met de omgeving afspraken gemaakt met wie, waarover en op welke manier wordt gecommuniceerd. Informatie wordt actief en periodiek via meerdere kanalen verspreid, met een actieve rol voor dorpsraden, scholen, verenigingen en buurthuizen.

5.3 De exploitant opent een meldpunt waar klachten van inwoners en bedrijven persoonlijk worden behandeld binnen afgesproken korte termijnen. Het meldpunt is 24/7 bereikbaar en moet controleerbaar functioneren, waarbij op basis van registraties, rapportages en periodieke audits wordt aangetoond dat de bereikbaarheid, registratie en afhandeling van klachten voldoen aan de gestelde eisen.

5.4 Publieksvoorlichting en educatie moeten een vast onderdeel vormen van de communicatie. Bezoekerscentra, schoolprogramma's en online hulpmiddelen moeten inzicht geven in de werking van kernenergie, veiligheid en duurzaamheid. Tijdens de bouwfase moeten rondleidingen en informatiemomenten worden georganiseerd om openheid te waarborgen.

5.5 Er komt een publieke openingsceremonie waarbij inwoners, omwonenden en regionale partijen actief betrokken worden, als middel om transparantie en trots te vergroten.

"Ik ben blij dat ik kan deelnemen, juist omdat dit zo dicht bij mijn leefomgeving komt. Het voelt goed dat ik iets kan bijdragen."

Sandra de Vilder-Vloebergh

Thema 6

Bouwactiviteiten

Grootschalige (rijks-)energieprojecten brengen diverse, langdurige bouw-activiteiten met zich mee met een mogelijk gevolg voor de omgeving.

Welke kansen zien we op het gebied van bouwactiviteiten?

Met de komst van de energieprojecten ontstaan kansen om de bouw op een duurzame en zorgvuldige manier te organiseren. Met moderne bouwtechnieken en milieuvriendelijke materialen ontstaat een aanpak die overlast beperkt en bijdraagt aan de verduurzaming van de regio. Elektrisch of op waterstof aangedreven materieel, prefab bouwmethoden en transport over water verminderen geluid, trillingen en uitstoot. Daarnaast biedt de aanleg van nieuwe infrastructuur de mogelijkheid om restwarmte en duurzame energie slim te benutten, wat bijdraagt aan een toekomstbestendig energiesysteem.

Welke bedreigingen zien we op het gebied van bouwactiviteiten?

Tegelijkertijd zijn er bedreigingen. De bouw kan aanzienlijke hinder veroorzaken door geluid, stof, verkeer en licht, zeker wanneer werkzaamheden dag en nacht doorgaan. Natuur en milieu staan onder druk door stikstofuitstoot, verzilting, koelwatergebruik en verstoring van ecosystemen. Ook de bereikbaarheid en veiligheid nemen af, zeker voor fietsers, schoolroutes en hulpdiensten. Zonder goede afspraken leidt de bouw tot schade aan woningen of waardedaling van vastgoed. Ook kan langdurige bouwactiviteit het toeristische imago van Zeeuws-Vlaanderen aantasten en recreatiebedrijven schaden.

Wat willen we bereiken?

De Adviesgroep wil daarom dat de bouwactiviteiten bijdragen aan een veilige, leefbare en duurzame regio. De bouw moet zorgvuldig worden uitgevoerd, met minimale overlast voor inwoners en maximale meerwaarde voor natuur, omgeving en economie.

Wat zijn daarom onze voorwaarden?

Om dit te bereiken stelt de Adviesgroep de volgende voorwaarden:

6.1 De bouw van de energieprojecten moet worden uitgevoerd met duurzaam materieel en energie-zuinige technieken. Waar mogelijk wordt gewerkt met elektrisch of op waterstof aangedreven machines en met prefabconstructies. Er wordt steeds gezocht naar een balans tussen duurzame bouwmethoden en een praktische en uitvoerbare inzet van materieel.

6.2 De aanbesteding bevat een programma van eisen met duidelijke regels en maatregelen om hinder, vooral 's nachts en in weekenden, te voorkomen. Tijdens de bouw gelden op de bouwplaats, toegangswegen en directe omgeving strikter dan wettelijk vereiste milieu- en gezondheidsnormen voor luchtkwaliteit, geluid, licht, bodem, trillingen en uitstoot. Deze normen worden continu gemonitord met moderne sensortechniek, afgestemd op de lokale situatie en uitgevoerd door een onafhankelijke partij. Resultaten zijn transparant en digitaal beschikbaar. Bij overschrijding van normen wordt onmiddellijk ingegrepen.

6.3 De veiligheid tijdens de bouw moet volledig zijn gewaarborgd. Er komen vaste veiligheidszones, bijvoorbeeld no-flyzones, rond de bouwplaats. Toezicht en handhaving krijgen voldoende capaciteit om te controleren en te handhaven, passend bij de risico's van de bouwactiviteiten en de toename van verkeer.

"Ik vind het waardevol dat we vanuit verschillende rollen en achtergronden met elkaar in gesprek zijn over dit onderwerp."

Peter van Valderen

Thema 7

Eigenaarschap

Het zeggenschap van een (rijks-)energieproject zoals een kerncentrale is een combinatie van eigendom, vergunningen en besluitvorming. Het eigenaarschap kan dus diverse vormen aannemen.

Welke kansen zien we op het gebied van eigenaarschap?

De overeenkomst met het Rijk biedt kansen om het eigenaarschap stevig in Nederlandse handen te houden. Door publiek zeggenschap te waarborgen, blijven besluiten gericht op veiligheid, leefbaarheid en toekomstbestendigheid van de regio. Bovendien ontstaat ruimte om de opbrengsten terug te laten vloeien naar Zeeuws-Vlaanderen en te investeren in voorzieningen en duurzaamheid.

Welke bedreigingen zien we op het gebied van eigenaarschap?

Er zijn ook bedreigingen. Als eigendom of invloed in handen komt van buitenlandse of commerciële partijen, kan publieke, regionale controle verdwijnen. Zonder duidelijke afspraken over zeggenschap, toezicht en winstverdeling bestaat het risico dat de regio weinig profijt heeft van de opbrengsten.
Ook kan een gebrek aan deskundigheid of transparantie leiden tot wantrouwen en onduidelijkheid over verantwoordelijkheden en risico's.

Wat willen we bereiken?

De Adviesgroep wil daarom eigenaarschap, zeggenschap en maatschappelijke winst stevig borgen. Het doel is om als Nederland de regie te houden, de Zeeuwse overheden te laten participeren en zo inwoners invloed te geven en de opbrengsten structureel ten goede te laten komen aan de regio.

Wat zijn daarom onze voorwaarden?

Om dit te bereiken, stelt de Adviesgroep de volgende voorwaarden:

7.1 Het eigendom van de kerncentrales blijft grotendeels in handen van de Nederlandse overheid, met minimaal 51% eigendom en zeggenschap. Verkoop aan buitenlandse investeerders is uitgesloten. Zeeuwse overheden en inwoners participeren in het eigendom zodat de regio mede-eigenaar is. Het eigendomsmodel volgt principes van steward ownership, waarbij het lange termijnbelang en maatschappelijke verantwoordelijkheid centraal staan. De Rijksoverheid behoudt een gouden aandeel om cruciale beslissingen en publieke belangen te waarborgen.
Daarnaast is de Rijksoverheid verantwoordelijk voor kosten aan het einde van de levensduur van de kerncentrales, inclusief opruim- en herstelkosten.

7.2 Er wordt een Omgevingsraad opgericht waarin inwoners, lokale overheden en deskundigen een formele rol krijgen (advies en/of stemrecht) in strategische besluiten.

7.3 De eigena(a)ren leggen jaarlijks publieke verantwoording af over winstverdeling, risico's en reserveringen in een openbaar verslag.

7.4 De initiatiefnemer zet, conform het Klimaatakkoord, een participatiemodel op waarin omwonenden (financieel) kunnen deelnemen, bijvoorbeeld via aandelen, certificaten of een coöperatie. Het model bevat duidelijke regels om risico's te beperken en kleine beleggers te beschermen. Het bevoegd gezag ziet erop toe dat het model en de afspraken hierover worden vastgelegd en uitgevoerd.

"Het is een open proces, dat is denk ik de basis waardoor mensen hun persoonlijke visie durven te vertellen, zodat het ook daadwerkelijk bijdraagt aan een goede weergaven van wat mensen denken"

Hetty Brouwer

Thema 8

Huisvesting, leefbaarheid, wonen en werkgelegenheid

Voor de komst en specifiek de bouw van een grootschalig (rijks-)energie-project moet een grote hoeveelheid arbeidskrachten worden ingeschakeld. Dit biedt zowel kansen als uitdagingen – in relatie tot tijdelijke arbeids-migranten maar ook voor de huidige en toekomstige inwoners van de regio.

"Als er tienduizend mensen bijkomen, dat is nogal wat voor een gemeente als deze."

Alphons Navarro

Welke kansen zien we op het gebied van huisvesting, leefbaarheid, wonen en werkgelegenheid?

Door de komst van de energieprojecten ontstaan kansen voor de woningmarkt, leefbaarheid en werkgelegenheid in Zeeuws-Vlaanderen. De afspraken en investeringen maken het mogelijk om toekomstgerichte woonconcepten te realiseren, nieuwe banen te creëren en de regio aantrekkelijker te maken om te wonen en te werken. Tijdelijke woningen krijgen na de bouwfase een blijvende functie als starters- of zorgwoningen, waardoor leegstand wordt voorkomen en de woningvoorraad duurzaam groeit. Investeringen in zorg, onderwijs, recreatie en sport versterken de leefomgeving. Ook op het gebied van mobiliteit ontstaan kansen: betere treinverbindingen, elektrische bussen en grensoverstijgend vervoer maken de regio blijvend beter bereikbaar.

Welke bedreigingen zien we op het gebied van huisvesting, leefbaarheid, wonen en werkgelegenheid?

Er zijn ook bedreigingen. De instroom van tijdelijke werknemers zet de woningmarkt onder druk en kan lokale bewoners en starters verdringen. Te grootschalige nieuwbouw of te weinig aandacht voor het dorps- en landschapskarakter tast de leefbaarheid aan. Zonder goede afstemming raken voorzieningen, wegen en openbaar vervoer overbelast. Daarnaast ontstaan sociale spanningen wanneer integratie en communicatie onvoldoende zijn geregeld. Ook loopt landbouw, toerisme en natuur risico op schade als ruimtelijke ontwikkelingen niet zorgvuldig worden uitgevoerd.

Wat willen we bereiken?

De Adviesgroep wil daarom dat woningbouw, werkgelegenheid en leefbaarheid in samenhang worden ontwikkeld. Het doel is om inwoners te beschermen tegen verdringing, de kwaliteit van dorpen en landschap te behouden en tegelijk nieuwe kansen voor wonen en werken te benutten.

Wat zijn daarom onze voorwaarden?

Om dit te bereiken, stelt de Adviesgroep de volgende voorwaarden:

8.1 Huisvesting moet onderdeel zijn van een Ruimtelijk Masterplan. Er moet heldere regie en een samenhangende visie komen op huisvesting in Zeeuws-Vlaanderen. Daarbij moet onderscheid worden gemaakt tussen medewerkers die tijdelijk of kortdurend in de regio verblijven en medewerkers die langer blijven. Tijdelijke woonruimte voor medewerkers en permanente woonruimte voor inwoners moet voldoen aan wettelijke eisen en moet zo worden georganiseerd dat verdringing wordt voorkomen en er voldoende betaalbare woonruimte beschikbaar blijft voor lokale bewoners en starters.

8.2 De werkgever ziet erop toe dat medewerkers zich inschrijven in de Basisregistratie Personen (BRP) of, indien van toepassing, in de Registratie Niet-Ingezetenen (RNI).

8.3 Bouwer en overheid dragen samen verantwoordelijkheid voor voldoende tijdelijke huisvesting, bij voorkeur dicht bij de bouwlocatie (campusvorm). Deze huisvesting moet na de bouwfase een passende nieuwe functie krijgen, eerst voor wonen en daarna voor andere maatschappelijke functies.
Voor medewerkers die langer blijven, moeten extra woningen worden gebouwd die ook na afronding van de projecten behouden blijven voor inwoners of een nieuwe bestemming krijgen.

8.4 De leefbaarheid en het dorps- en landschapskarakter moeten behouden en versterkt worden. Nieuwe woningen en voorzieningen worden landschapsinclusief ontworpen en houden rekening met recreatie, groen en natuur. Deze uitgangspunten worden opgenomen in het Ruimtelijk Masterplan.

8.5 Goede huisvesting, handhaving en (sport- en culturele) voorzieningen moeten sociale cohesie bevorderen. De huisvester of verhuurder zorgt voor veilige en kwalitatieve huisvesting tegen een juiste en verantwoorde huurprijs, terwijl de huurder zich houdt aan goed huurderschap en zorgvuldig gebruik van de woonruimte.

8.6 Werkgelegenheid moet lokaal worden verankerd door afspraken over de inzet van lokale arbeidskrachten, stageplekken en opleidingen, rekening houdend met de capaciteit van regionale bedrijven zodat kennis en werkgelegenheid in Zeeland behouden blijven. Opdrachten worden zoveel mogelijk lokaal verstrekt en bedrijven uit de regio krijgen voorrang bij aanbestedingen. Daarbij wordt rekening gehouden met de omvang en capaciteit van regionale bedrijven, zodat zij ook andere werkzaamheden in de regio kunnen blijven uitvoeren en voldoende beschikbaarheid behouden voor andere projecten en particuliere opdrachtgevers.

8.7 Partners van werknemers moeten snel en zonder belemmeringen kunnen toetreden tot de arbeidsmarkt, met aandacht voor tijdige erkenning van diploma's.

8.8 Technisch geschoolde medewerkers moeten worden gestimuleerd om na de bouw in de regio te blijven, zodat zij behouden blijven voor de regionale economie.

Thema 9

Onderwijs, kennis en economische ontwikkeling

(Rijks)energieprojecten bieden mogelijk ook kansen. Zoals bijvoorbeeld de versterking van de Zeeuwse kennisinfrastructuur met betrekking tot de energie-transitie en innovatie; en om onderzoek en onderwijs beter aan te laten sluiten op de arbeidsmarkt, het bedrijfsleven en vice versa.

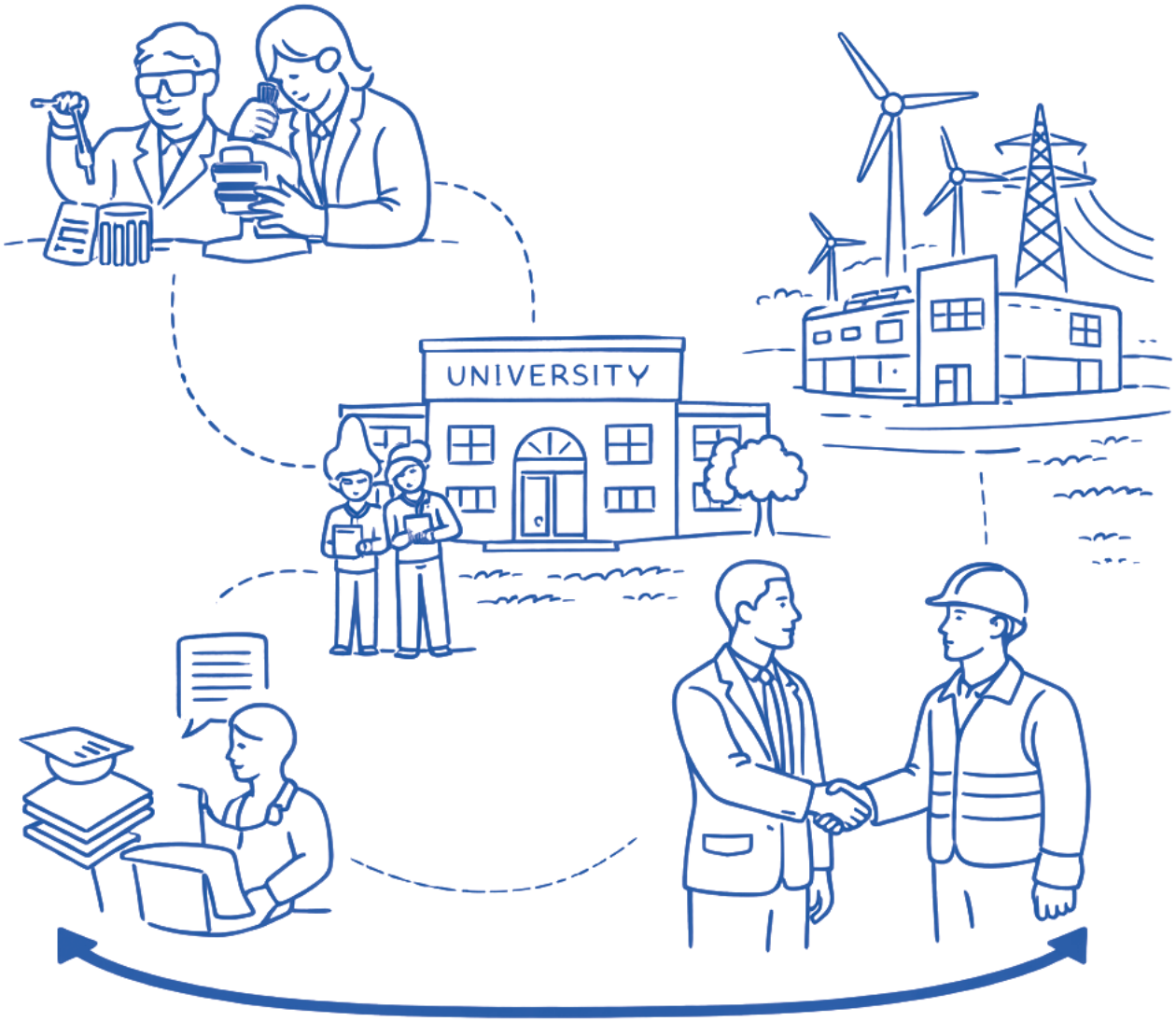

Welke kansen zien we op het gebied van onderwijs, kennis en economische ontwikkeling?

Het Rijk-Regiopakket biedt kansen voor onderwijs, kennisontwikkeling en economische groei in Zeeuws-Vlaanderen. De investeringen vormen een motor voor nieuwe opleidingen, intensievere kennisuitwisseling en nauwere samenwerking tussen bedrijven, scholen en overheden. Door hier tijdig op in te spelen, ontwikkelt de regio zich tot een kenniscentrum voor duurzame energie, techniek en innovatie. Extra investeringen in het onderwijs, van basisschool tot hogeschool, geven jongeren toekomstperspectief dichtbij huis en versterken het vestigingsklimaat voor gezinnen en bedrijven.

Welke bedreigingen zien we op het gebied van onderwijs, kennis en economische ontwikkeling?

Tegelijkertijd zijn er risico's. Zonder aanvullende investeringen raken scholen overbelast door de instroom van kinderen van tijdelijke werknemers. Tekorten aan leraren en klaslokalen verslechteren de kwaliteit van het bestaande onderwijsaanbod. Ook dreigt onevenwichtige ontwikkeling wanneer opleidingen te sterk op één plek worden geconcentreerd, waardoor delen van de regio achterblijven. Als scholing en werk onvoldoende op elkaar aansluiten, dreigt verlies van kennis en talent. Daarnaast zet druk op grondprijzen, huisvesting en voorzieningen de regionale economie onder spanning.

Wat willen we bereiken?

De Adviesgroep wil daarom dat onderwijs, kennis en economie in samenhang worden ontwikkeld. Het doel is om jongeren en werknemers in Zeeland te houden, de kwaliteit van het onderwijs te versterken en te zorgen dat kennis en opbrengsten in de regio blijven.

Wat zijn daarom onze voorwaarden?

Om dit te bereiken, stelt de Adviesgroep de volgende voorwaarden:

9.1 De overheid en projectontwikkelaars moeten vooraf onderzoek doen naar de verwachte instroom en benodigde uitbreiding van scholen en voorzieningen. Er moet structureel worden geïnvesteerd in kinderopvang, onderwijs en kennis, al voor de start van de bouw. Scholen en kinderopvang hebben extra middelen, personeel en ruimte nodig om de instroom van nieuwe leerlingen op te vangen, terwijl de kwaliteit van het huidige onderwijs behouden blijft.

9.2 Onderwijs moet toegankelijk en inclusief zijn, met ruimte voor internationale elementen die bijdragen aan integratie en kennisuitwisseling. Tweetalig onderwijs kan hierin een rol spelen, mits het leren van de Nederlandse taal en actieve deelname aan de samenleving centraal blijven. Een internationale school moet worden geïntegreerd in het bestaande onderwijsaanbod. Het is belangrijk dat er voldoende aandacht is voor alle leerlingen, ongeacht achtergrond.

9.3 Onderwijs en werkgelegenheid moeten nauw verbonden zijn. Het aanbod van mbo-, hbo- en wo-opleidingen (inclusief stages en leerwerktrajecten) in Zeeuws-Vlaanderen moet worden uitgebreid en afgestemd op banen in kernenergie, techniek en veiligheid en sectoren zoals zorg, onderwijs, landbouw, ICT en toerisme. Daarbij hoort de oprichting van een kenniscentrum voor energie, klimaat en duurzaamheid, gekoppeld aan Campus Terneuzen en andere onderwijsinstellingen in de regio.

9.4 Er moet worden geïnvesteerd in een duurzaam netwerk tussen onderwijs, onderzoek en bedrijfsleven, met samenwerking op Nederlands, Vlaams en internationaal niveau zodat de ontwikkelingen ook kansen bieden voor andere sectoren dan kernenergie.

9.5 De exploitant van de kerncentrale moet een erkend leerbedrijf zijn of bereid zijn om zo snel mogelijk de benodigde accreditaties te verkrijgen voor zowel mbo- als hbo/wo-stageplaatsen.

9.6 De huisvesting van leraren, zorgprofessionals en andere essentiële beroepsgroepen moet goed worden geregeld. Voldoende en betaalbare huisvesting is nodig om personeel aan te trekken en te behouden en om de regio aantrekkelijk te houden om te wonen en te werken.

Veiligheid en
gezondheid
(Rijks-)energieprojecten
mogelijk gevolgen voor d
en gezondheid
omge
be
zorgvoo

Thema 10

Compensatie en investeringen

De mogelijke realisatie van de energieprojecten heeft ingrijpende gevolgen voor Zeeuws-Vlaanderen. Voor inwoners, bedrijven, voorzieningen, landschap, infrastructuur en de regionale economie. De impact doet zich bovendien niet alleen voor tijdens de bouw, maar ook in de jaren daarvoor en daarna. Deze gevolgen zijn in de voorgaande thema's beschreven.

Het is noodzakelijk om vooraf duidelijke afspraken te maken over compensatie, schadeloosstelling en investeringen. Deze afspraken zijn er enerzijds op gericht om de regio als geheel te versterken en achteruitgang te voorkomen.
Anderzijds moeten zij ervoor zorgen dat inwoners en bedrijven die schade ondervinden, worden gedupeerd of gedwongen worden om te verhuizen, tijdig en ruimhartig worden gecompenseerd en schadeloosgesteld. De lasten van de energie-projecten mogen niet eenzijdig bij de regio of bij individuele betrokkenen terechtkomen. Er dient een pakket tegenover te staan dat bijdraagt aan stabiliteit en perspectief voor mensen en bedrijven, en tegelijkertijd aan een structurele verbetering van Zeeuws-Vlaanderen als geheel.

Wat willen we bereiken?

De Adviesgroep wil bereiken dat de gevolgen van de energieprojecten op een eerlijke en evenwichtige manier worden opgevangen en dat de opbrengsten van deze projecten zichtbaar terugvloeien naar de regio. Compensatie en investeringen moeten niet beperkt blijven tot minimale of wettelijk verplichte maatregelen, maar bijdragen aan een duurzame verbetering van de leefkwaliteit in Zeeuws-Vlaanderen.
Concreet wil de Adviesgroep bereiken dat:

- maatschappelijke en financiële risico's voor inwoners en bedrijven tijdig en voorspelbaar worden afgedekt, met extra aandacht voor direct getroffen personen, bedrijven en kernen.
- schade, inkomensverlies en waardedaling vooraf en snel worden vergoed, los van het compensatie-pakket of het Rijksinvesteringsprogramma, zodat onzekerheid en langdurige procedures worden voorkomen.
- lokale voorzieningen, zoals sport-, cultuur- en ontmoetingsvoorzieningen en openbaar vervoer, tijdens de bouwperiode op peil blijven en daarna structureel worden versterkt.
- inwoners en lokale ondernemers gedurende de verschillende fasen worden ondersteund via gerichte compensatie, zoals lastenverlichting, energievoordeelcontracten en subsidies voor verduurzaming.
- wordt geïnvesteerd in een langjarige versterking van de regionale economie via een Rijksprogramma dat inzet op onderwijs, innovatie, bereikbaarheid, woningbouw, ecologie en natuurherstel.

Wat zijn daarom onze voorwaarden?

Om dit te bereiken, stelt de Adviesgroep de volgende voorwaarden:

10.1 Het Rijk voorziet in ruimhartige compensatie en bijstand voor de belanghebbenden in de eerste cirkel van betrokkenen. Verwerving, verplaatsing en of doorstartmogelijkheden vinden plaats op onteigeningsbasis.

10.2 Belanghebbenden in de directe omgeving moeten aanspraak kunnen maken op middelen indien de voorziene verwerving/verplaatsing op onteigeningsbasis onvoldoende middelen genereert om een nieuw bestaan op te kunnen bouwen.

10.3 Er wordt voorzien in juridische bijstand en ruimhartige compensatie voor inwoners en bedrijven in de direct omliggende dorpen die door de grootschalige projecten in mentale of psychische problemen komen. Hen moet de mogelijkheid geboden worden om elders een nieuw bestaan op te bouwen.

10.4 Indien sprake is van schade moet de aannemer aantonen dat de schade niet door zijn activiteiten of die van een onderaannemer zijn ontstaan. De bouwer is volledig aansprakelijk voor eventuele onvoorziene schade(gevallen). Vooraf vindt een nulmeting plaats van de staat van woningen, gebouwen en infrastructuur in de directe omgeving. Vooraf wordt eveneens een schade- en compensatieregeling vastgesteld, die jaarlijks wordt geïndexeerd.

10.5 Er wordt een Ruimtelijk Masterplan opgesteld om de basisvoorzieningen in de regio op orde te brengen. Deze basis moet voldoende stevig zijn om projecten van deze omvang in de regio te kunnen starten, zonder de regio te ontwrichten. Het Ruimtelijk Masterplan sluit aan bij het Nationaal Programma Vitale Regio's, waarvoor een regioplan Zeeuws-Vlaanderen wordt opgesteld (voor de uitvoering van de voorwaarden uit de aanloopfase).

10.6 Het Ruimtelijk Masterplan wordt uitgevoerd en opgevolgd door een langjarige investering van het Rijksprogramma Zeeuws-Vlaanderen (voor de uitvoering van de voorwaarden uit de bouwfase en de nazorgfase).

10.7 Er komt een Rijksprogramma Zeeuws-Vlaanderen van minimaal 25 jaar (minimaal 15 jaar, of zoveel langer als de bouw duurt, en een verlenging van 10 jaar na de bouw) voor het versterken van de brede welvaart, economische versterking, ecologie- en landschapsversterking, verbeterde mobiliteit en bereikbaarheid, goed waterbeheer, enz. Het Rijksprogramma Zeeuws-Vlaanderen heeft een vertegenwoordigde waarde van minstens € 100 miljoen per jaar in concrete middelen, maar ook uitvoeringscapaciteit.

10.8 De middelen binnen dit programma moeten zichtbaar en herkenbaar worden ingezet ten behoeve van de regio. In eerste instantie voorzien we een 80/20 verdeling van 80% voor de directe omgeving (zijnde Zeeuws-Vlaanderen) en 20% voor de bredere regio.

10.9 Dit Rijksprogramma Zeeuws-Vlaanderen biedt ruimte voor de uitvoering van momenteel actuele agenda's als Vitale Regio's, NOVEX NSPD, Zeeland 2050, Deltaprogramma, enz. Naast deze agenda's moet er ook ruimte zijn voor aansluiting bij EU-programma's en grensoverstijgende samenwerking, om het geheel nog robuuster te maken.

10.10 Zowel bij het opstellen van het Ruimtelijk Masterplan als het Rijksprogramma Zeeuws-Vlaanderen wordt een Omgevingsraad betrokken. Deze Omgevingsraad dient als klankbord, om daarmee de omgeving een stem te geven in het opstellen van de plannen.

10.11 Maatschappelijke meerwaarde moet een plaats krijgen in het Rijksprogramma Zeeuws-Vlaanderen. De directe omgeving dient merkbaar te profiteren van deze grootschalige projecten. Middels bijv. gebruik restwarmte, CO_2-reductie, verduurzaming, voorzien in duurzame energie.

10.12 Parallel aan de bouwfase en nazorgfase richt de exploitant een sociaaleconomisch omgevingsfonds in. Dit fonds blijft gedurende de exploitatie actief. De exploitant stort hierin een startbedrag van € 10 miljoen en voedt dit fonds vanaf de start van de bouw jaarlijks met een bedrag van € 1,5 miljoen (jaarlijks te indexeren).

10.14 In lijn met de Kernenergiewet moet het Rijk op voorhand helderheid bieden over de toekomstige kosten en risico's rond opslag, transport, verwerking nucleair afval en de ontmanteling van de nieuwe centrales.

"Alles wat ik heb ingebracht zie ik terug in de stukken. Dat geeft het gevoel dat mijn stem echt telt."

René Beijersbergen

6 Verantwoording

De Adviesgroep Rijk-Regiopakket kwam in het najaar van 2025 vijf keer bijeen. Tijdens deze avonden bespraken de leden in groepen de kansen en bedreigingen die zij zagen en stelden zij de voorwaarden voor de komst van grote energieprojecten op.

De Adviesgroep kwam bijeen op

donderdag 21 augustus	Belfort, Sluis
maandag 15 september	CO3 Campus, Terneuzen
maandag 20 oktober	Mauritshof, IJzendijke
maandag 17 november	CO3 Campus, Terneuzen
woensdag 17 december	Stadhuis, Terneuzen

Elke bijeenkomst startte om 19.00 uur met een plenaire aftrap en werd afgesloten om 21.30 uur. Alle leden van de Adviesgroep hadden toegang tot een Teamsomgeving waarin relevante documenten en verslagen werden gedeeld.

De bijeenkomsten waren zo ingericht dat toegewerkt werd naar een samenhangend pakket voorwaarden. We begonnen breed met een uitgebreide kennismaking met elkaar en de thematiek en eindigden met de aanbieding van het eindverslag aan bestuurders van Terneuzen en Sluis. In dit hoofdstuk doen we kort verslag van de vijf bijeenkomsten.

Bijeenkomst 1
Kennismaken

De eerste bijeenkomst stond in het teken van kennismaking, uitleg van de opdracht en een eerste verkenning van de tien thema's. Na een plenaire introductie door de voorzitter, bijdragen van de verantwoordelijk wethouders en toelichting op de energieprojecten en het Rijk-Regiopakket, maakten de leden in vooraf ingedeelde groepen een rondgang langs banners per thema. Daarbij noteerden zij hun eerste kansen, zorgen en aandachtspunten op post-its. Medewerkers van de gemeenten Terneuzen en Sluis ontvingen de groepen en gaven toelichting waar nodig. Deze bijeenkomst leverde een breed overzicht op van wat er leeft in de Adviesgroep en vormde de basis voor verdere verdieping in de volgende bijeenkomsten.

Bijeenkomst 2
Verdiepen

De tweede bijeenkomst had als doel om de inhoud te verdiepen. De avond begon met een stemming over de besluitvormingsmethode, waarna de Adviesgroep ervoor koos een voorwaarde bij een tweederde meerderheid op te nemen in het voorwaardenpakket. Vervolgens nam een inspiratiesessie de leden mee naar het jaar 2050 om beter vanuit toekomstbeelden te kunnen denken.

Daarna werkten de leden in groepen in vijf themaclusters:

1. Zorg, veiligheid en gezondheid (thema 1)
2. Wonen, leefbaarheid, voorzieningen en economie (thema's 8 en 9)
3. Infrastructuur, bouwruimte en bouwactiviteiten (thema's 2 en 6)
4. Energie, duurzaamheid, natuur en landschap (thema's 3 en 4)
5. Bestuur, eigenaarschap en draagvlak (thema's 5 en 7)

In tweetallen en vervolgens groepsgewijs bespraken zij hoe de regio er idealiter uit zou zien en welke maatregelen daarvoor nodig zijn. De input uit deze avond vormde de eerste contouren van mogelijke voorwaarden en gaf richting aan de verdere uitwerking.

Bijeenkomst 3
Aanvullen en uitwerken

De derde bijeenkomst stond in het teken van ordenen en concreter maken van de opbrengsten. In verschillende rondes bespraken de groepen steeds dezelfde clusters. Per cluster lag een overzicht klaar van alle eerder opgehaalde kansen, bedreigingen en voorlopige voorwaarden. Eerst werd gezamenlijk bekeken of de inventarisatie volledig was en welke punten ontbraken. Daarna werd in kleinere of grotere samenstellingen besproken welke onderdelen aangescherpt moesten worden en hoe voorwaarden duidelijker of concreter konden worden geformuleerd.
Deze avond bracht de inhoud verder bij elkaar, leidde tot meer onderlinge samenhang en resulteerde in een vrijwel compleet concept per thema.

Bijeenkomst 4
Aanscherpen

In de vierde bijeenkomst beoordeelden de leden de conceptvoorwaarden individueel. Per thema hingen de voorwaarden aan de wand, waarna de leden langs de thema's trokken om verbetervoorstellen in te dienen. Op die manier konden zij gericht reageren op onderwerpen waar zij kennis of betrokkenheid bij hadden. Daarnaast gaf de projectmanager een toelichting op het voorstel voor compensatie en investeringen, waarop de leden konden reageren. De opbrengsten van deze avond werden verwerkt in de definitieve concepten waarover in de 5e bijeenkomst gestemd werd.

Bijeenkomst 5
Afronden

De vijfde en laatste bijeenkomst was gericht op besluitvorming. Per thema werden de voorwaarden voorgelegd, waarna de Adviesgroep volgens de eerder vastgestelde tweederdemeerderheid stemde voor of tegen opname in het voorwaardenpakket. Na afronding van alle stemrondes werd het volledige pakket voorwaarden vastgesteld en symbolisch aangeboden aan de wethouders van Terneuzen en Sluis.

Bijlage 1 - Fasen Voorwaarden

Thema	Voorwaarde	Fase 1 **Voorfase** 'de basis op orde krijgen'	Fase 2 **Bouwfase** 'structurele investering in regio'	Fase 3 **Nazorgfase** 'structureel borgen investeringen'	Fase 4 **Exploitatiefase** 'maatschappelijk verantwoord ondernemen'
Thema 1: Veiligheid en gezondheid	1.1	X			
	1.2		X		
	1.3	X			
	1.4		X		
	1.5	X			
	1.6	X	X		
	1.7	X	X		
Thema 2: Bouwruimte en logistiek 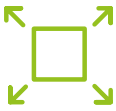	2.1	X			
	2.2	X			
	2.3		X		
	2.4	X	X		
	2.5	X	X		
	2.6		X	X	
	2.7	X	X		
	2.8	X			
	2.9	X	X	X	
	2.10			X	
Thema 3: Klimaat, energie en duurzaamheid	3.1		X		
	3.2		X		
	3.3	X			
	3.4	X			
	3.5	X	X		
Thema 4: Landschap, natuur en recreatie	4.1	X			
	4.2	X			
	4.3	X	X		
	4.4	X			
	4.5	X			
Thema 5: Communicatie en draagvlak	5.1	X	X		
	5.2	X	X	X	
	5.3		X	X	X
	5.4	X	X	X	X
	5.5		X		

	Voorwaarde	Fase 1 **Voorfase** 'de basis op orde krijgen'	Fase 2 **Bouwfase** 'structurele investering in regio'	Fase 3 **Nazorgfase** 'structureel borgen investeringen'	Fase 4 **Exploitatiefase** 'maatschappelijk verantwoord ondernemen'
Thema 6: Bouwactiviteiten	6.1		X		
	6.2	X	X		
	6.3		X		
Thema 7: Eigenaarschap	7.1	X	X	X	X
	7.2	X	X	X	X
	7.3			X	X
	7.4		X	X	
Thema 8: Huisvesting, leefbaarheid, wonen en werk-gelegenheid	8.1	X			
	8.2		X		
	8.3	X	X	X	
	8.4	X			
	8.5		X		
	8.6	X	X		
	8.7		X		
	8.8		X	X	
Thema 9: Onderwijs, kennis en economische ontwikkeling	9.1	X			
	9.2	X	X	X	
	9.3	X	X	X	
	9.4	X	X	X	
	9.5		X	X	X
	9.6	X	X		
Thema 10: Compensatie en schadeloosstelling	10.1	X			
	10.2	X			
	10.3	X			
	10.4	X	X	X	
	10.5	X			
	10.6	X	X	X	
	10.7		X	X	
	10.8		X	X	
	10.9		X	X	
	10.10	X	X	X	X
	10.11		X	X	
	10.12			X	X
	10.13			X	X

Colofon

December 2025
Voorwaarden Adviesgroep
Rijk-Regiopakket Sluis-Terneuzen

Organisatie
gemeenten Terneuzen en Sluis met
ondersteuning van Lievens

Redactie
Lievens

Foto’s
Ambacht in Beeld, Ivo Haartsen,
Stefan Joos en Rafael van ’t Kruys

Opmaak & druk
Bureau Supervisie, ‘s-Gravendeel

Participatie Rijk-Regiopakket

gemeenten Sluis en Terneuzen